
ARCHIVING IN BELGIUM

BUILDING OUR COLLECTIVE MEMORY IN A DIGITAL SOCIETY

1 december 2025

Pacheco Center, Brussel

PROGRAMMA
ABSTRACTS
SPREKERS

PROGRAMMA

08:45	ONTHAAL
09:15	WELKOMSTWOORD Vanessa MATZ, minister van Wetenschapsbeleid
09:30	OPENINGSLEZING Xavier JACQUES-JOURION, algemeen directeur van het Rijksarchief
09:50	DE ROL VAN ARCHIEVEN IN DE SAMENLEVING Geerd DE CEULAERDE, Archiefpunt/UAntwerpen
10:10	FAKE NEWS AU MOYEN ÂGE ET À L'ÈRE NUMÉRIQUE Paul BERTRAND, UCLouvain
10:30	KOFFIEPAUZE
11:00	THEMATISCHE RONDE TAFEL #1: ARCHIEVEN & SAMENLEVING De eerste rondetafel brengt vier sprekers samen die elk een originele kijk zullen geven op de interacties tussen archieven en samenleving, de maatschappelijke functie van archieven, maar ook op de impact van de samenleving op de evolutie van deze functie. <u>Moderator:</u> Nico WOUTERS, CegeSoma Geerd DE CEULAERDE, Archiefpunt/UAntwerpen Florian DELABIE, Aksoni Jessica JACOBS, VVBAD Ornella ROVETTA, ARA2
12:10	VRAAG EN ANTWOORD
12:30	LUNCH
13:30	LEGISLATION, DIGITIZATION, AND INFORMATION ACCESSIBILITY Laura DRECHSLER, ARA/KU Leuven
13:50	HISTOIRE ET FUTUR DE LA LÉGISLATION RELATIVE AUX ARCHIVES Rolande DEPOORTERE, ARA

14:10 **KOFFIEPAUZE**

14:40 **THEMATISCHE RONDE TAFEL #2: TOEGANKELIJKHEID VAN INFORMATIE**

Het tweede panel onderzoekt de rol van de archivaris als bemiddelaar in de toegankelijkheid van informatie. We geven het woord aan archivariissen die de link leggen tussen gegevensvormers en -gebruikers, aan onderzoekers die gemakkelijk toegang willen hebben tot een maximum aan gegevens en aan een voorvechter van democratische transparantie.

Moderator : Rolande DEPOORTERE, ARA

Quincy OEYEN, Het Facilitair Bedrijf, Vlaamse overheid

Fred TRUYEN, KU Leuven – Cultural Studies Research Group

Marie VAN EECKENRODE, ARA2/UCLouvain

Christophe VAN GHELUWE, Cumuleo

15:50 **VRAAG EN ANTWOORD**

16:10 **CONCLUSIES**

Jelena DOBBELS, FARO

Pierre-Alain TALLIER, ARA/ULB

16:25-18:00 **DRINK**

ABSTRACTS

Paul BERTRAND

Fake News in de middeleeuwen en in het digitale tijdperk

De geschiedenis van vervalsingen is opnieuw een belangrijk studieonderwerp geworden, zoals blijkt uit de vele boeken, tentoonstellingen en artikelen over dit thema in een westerse samenleving die zich verliest in allerlei vormen van ‘fake’. Nepnieuws is niet langer alleen maar een kritische kwalificatie van een document dat niet voldoet aan onze criteria van waarheidsgetrouwheid of authenticiteit: het is onderwerp van historische studie geworden. Het wordt nu bestudeerd als een begrip dat in de middeleeuwen voortdurend veranderde, van vervalsing, fictie, manipulatie, herschrijving, knutselwerk, tot herinnerings- of juridisch instrument. De verharding van het begrip in de Westerse wereld vanaf de 12de en 13de eeuw heeft de notie ‘vervalsing’ doen verworden tot ondraaglijke leugen of onaanvaardbare manipulatie, in een context met welomschreven juridische en culturele normen. Maar het onderzoek is nog niet afgelopen. We moeten verder kijken dan de gebruikelijke dossiers – de schenking van Constantijn, de vervalsingen van Saint-Denis, enz. – en het traditionele Europese kader overstijgen om het onderzoek te verdiepen en het een kritische en technische diepgang te geven.

Geerd DE CEULAERDE

De rol van archieven in de samenleving

Zijn archieven instrumenten voor het behoud van macht of voor het herverdelen van macht? In sectorale retoriek wordt de maatschappelijke verantwoordelijkheid van publieke archieven vaak geconcretiseerd als een constituerende rol binnen de democratie, door controle op machtshoudende organen te waarborgen via het verzamelen, beheren en toegankelijk maken van institutioneel bewijs. Publieke archieven zijn echter niet intrinsiek een instrument van democratie, maar van macht in ruime zin. Deze macht kan de vorm aannemen van een liberale democratie, maar evengoed van andere illiberale bestuursvormen.

Daarnaast zijn publieke archieven zelf actieve machtsactoren binnen het maatschappelijke veld, onder meer via het mogelijk maken en sturen van identitaire narratiefvorming, het reguleren van toegang tot het sociale geheugen, en het beïnvloeden van articulatiemacht. Door selectie, beschrijving en ontsluiting reguleren, legitimeren en conditioneren zij voortdurend welke stemmen, perspectieven en herinneringen publiek kunnen circuleren, en welke buiten beeld blijven. Ook in open, liberale democratieën kunnen zij zo functioneren als instrumenten voor (culturele) onderdrukking, machtsbehoud en overheersing.

Publieke archieven zijn dus tot performatieve en normatieve actoren, die niet alleen bestaande machtsverhoudingen kunnen reproduceren, maar onder bepaalde condities ook uitdagen, bijsturen of transformeren. Daarom rijst de vraag: vieren archieven vandaag pluralisme en democratische participatie, dragen zij bij aan de herverdeling van macht en eigenaarschap, of versterken zij vooral bestaande kaders en legitimeren ze de status quo?

Deze presentatie biedt een reflectie op wat het in de praktijk betekent wanneer publieke archieven een maatschappelijke rol en verantwoordelijkheid toegekend krijgen, en onderzoekt hoe dit zich vertaalt in actuele archiefpraktijken, institutionele governance en de constellatie van het bredere archieflandschap.

Geschiedenis en toekomst van de archiefwetgeving

Deze uiteenzetting belicht de toegankelijkheid van informatie en analyseert de evolutie van de federale archiefwetgeving sinds de invoering van de archiefwet van 24 juni 1955. Er wordt gewezen op het belang van het ambitieuze voorontwerp van archiefwet dat in 2001 werd opgesteld, maar nooit aan het parlement werd voorgelegd, en waarvan sommige bepalingen konden worden opgenomen in de wijziging van de archiefwet die in 2009 werd aangenomen, evenals in de uitvoeringsbesluiten die in 2010 en 2011 werden afgekondigd.

Vervolgens worden enkele ideeën geopperd om te brainstormen over mogelijke verbeteringen van het huidige wettelijke en regelgevende kader: de noodzaak om de doelstellingen van archivering te verduidelijken voor niet-archivarissen en het benadrukken van het fundamentele belang van archivering voor de toegankelijkheid van betrouwbare, authentieke, traceerbare en gecontextualiseerde informatie gedurende de hele levenscyclus ervan; het explicieter maken van de verantwoordelijkheden van de verschillende actoren in de keten van informatieverwerking en -bewaring vanaf het moment dat de informatie wordt gecreëerd; de integratie van het concept van *archiving by design* in de wettelijke normen; de noodzaak om de interactie te verduidelijken tussen de archiefwet en andere wetten, die voor het merendeel richtlijnen en verordeningen van de Europese Unie omzetten en die de toegankelijkheid van informatie bepalen, met name die van de overheidssector; de verkorting van de termijnen voor de overdracht van openbare archieven naar het Rijksarchief.

Laura DRECHSLER

Wetgeving, digitalisering en toegankelijkheid van informatie

De presentatie geeft een overzicht van het wettelijke kader op EU-niveau voor toegang tot 'gegevens' die zijn opgeslagen in archieven. Daartoe wordt eerst de wettelijke definitie van (persoons)gegevens uit de EU-wetgeving inzake gegevensbescherming toegelicht en wordt uitgelegd hoe deze van toepassing is op materiaal dat is opgeslagen in overheidsarchieven. Vervolgens worden de belangrijkste wettelijke kaders en hun belang voor archieven uiteengezet, namelijk de Algemene Verordening Gegevensbescherming, de Open Data-richtlijn en de Data Governance Act. Ten slotte zal de presentatie ingaan op specifieke wettelijke verplichtingen van de genoemde Act die van invloed zijn op de manier waarop de toegang tot gegevens die zijn opgeslagen in overheidsarchieven vanuit juridisch perspectief moet worden geïmplementeerd. De presentatie wordt afgesloten met verwijzing naar een aantal belangrijke uitdagingen waarmee overheidsarchieven worden geconfronteerd bij de overgang naar een nieuw tijdperk van gegevenswetgeving zoals dat momenteel door de EU-wetgever wordt beoogd.

SPREKERS

Paul Bertrand is hoogleraar middeleeuwse geschiedenis aan de UCLouvain en als onderzoeker verbonden aan het IRHT. Na een proefschrift over de bedelorde in Luik, gepubliceerd in 2004, heeft hij zijn onderzoeksterrein uitgebreid naar de geschiedenis van het schrift en verschillende boeken over dit thema gepubliceerd, waaronder “Les écritures ordinaires” en in 2025 “Forger le faux. Les usages de l’écrit au Moyen Âge”.

Geerd De Ceulaerde werkte tien jaar als stadsarchivaris bij Stadsarchief Herentals, waar hij de werking van het archief geleidelijk omvormde tot een maatschappelijk georiënteerde en proactieve culturele instelling. Vanuit die praktijkervaring met beleidsmatige, theoretische en organisatorische uitdagingen startte hij enkele jaren terug een doctoraatsonderzoek aan de Universiteit Antwerpen, waarin hij de rol en positie van archieven

in de samenleving in relatie tot het beleid en de praktijk onderzoekt. Sinds kort is De Ceulaerde werkzaam bij Archiefpunt, waar hij zich toelegt op het stimuleren van samenwerking, kennisdeling en expertiseontwikkeling binnen de archiefsector in Vlaanderen. Daarnaast is hij voorzitter van het netwerk Lokale Overheidsarchieven onder de vlag van de beroepsorganisatie VVBAD, en ondervoorzitter van het Memory of the World-comité in Vlaanderen.

Florian Delabie is specialist op het gebied van gegevensbeheer en heeft ruime ervaring met digitale bewaring. Na een universitaire opleiding in geschiedenis en archiefwetenschap, aangevuld met een master in management, begon hij een loopbaan in elektronische archivering bij de Radio-Télévision Publique Belge Francophone (RTBF). Hij heeft zich kunnen bekwamen in de technieken en uitdagingen op het gebied van langdurige bewaring van audiovisuele inhoud en heeft zich verdiept in de praktijken van

records management op basis van tools zoals Microsoft SharePoint en Alfresco. Vervolgens heeft hij zijn expertise verder ontwikkeld bij Docbyte, een aanbieder van oplossingen voor documentbeheer en digitale bewaring, en daarna bij Sopra Steria, een integrator van technologische oplossingen. Momenteel werkt hij bij CRANIUM om de (her)dynamisering van diensten voor gegevensbeheer te ondersteunen, met bijzondere aandacht voor het beheer van de levenscyclus van gegevens en digitale vrijwaring.

In de loop van zijn carrière heeft Florian zich ingezet voor verschillende initiatieven om zijn ervaring te delen en zijn kennis en vaardigheden te ontwikkelen. Zo was hij bijvoorbeeld expert bij de taskforce voor het opstellen van de koninklijke besluiten van de Digital Act in België; hij was lid van het Belgische normalisatiecomité en nam deel aan de werkzaamheden van CEN/TC 468; hij gaf cursussen aan hogescholen en hield talrijke lezingen over digitale bewaring. Florian Delabie is auteur van verschillende artikelen die zijn gepubliceerd in academische tijdschriften of op digitale platforms, maar ook van een boek over informatiebeheer en -behoud dat in 2023 is verschenen. Hij is zeer betrokken bij de sector en is al meer dan 7 jaar lid van de raad van bestuur van Aksoni (voorheen AAFB), waarvan hij nu voorzitter is.

Rolande Depoortere is sinds april 1994 archivaris bij het Rijksarchief. Ze heeft er verschillende diensten geleid, waaronder de dienst Toezicht (2007-2014) en de dienst Digitale Archivering (2014-2021). Ze was lid van het Stuurcomité van de privéarchiefdiensten van de Franse Gemeenschap (2010-2015) en van het Technisch Comité voor juridische vraagstukken van de Internationale Archiefraad (2000-2005). Ze was voor het Rijksarchief promotor of coördinatrice van verschillende onderzoeksprojecten: MADDLAIN over de behoeften en verwachtingen van gebruikers met betrekking tot de zoekfunctionaliteiten voor toegang tot archiefcollecties (2015-2017); SODA, dat de basisinfrastructuur van de Belgische dienstverlener voor het Europese CESSDA-ERIC organiseerde (2016-2020); BISHOPS over de vrijwaring en het hergebruik van onderzoeksgegevens op het gebied van ‘digital humanities’ afkomstig van Belgische federale wetenschappelijke instellingen. Ze nam ook deel aan het PROMISE-onderzoeksproject over het archiveren van het Belgische web en ze was lid van het begeleidingscomité van twee onderzoeksprojecten met betrekking tot het bewaren van Belgische sociale media: BESOCIAL (een BRAIN-project gecoördineerd door de KBR) en “Best practices voor de archivering van sociale media in Vlaanderen en Brussel” (gecoördineerd door Meemoo en KADOC). Ze is de huidige promotor van het ARKEY-project, dat AI-tools ontwikkelt om handgeschreven archieven uit het ancien régime te beschrijven en onderzoekers te adviseren over hun onderzoeksmethoden.

Jelena Dobbels studeerde geschiedenis en erfgoedstudies aan de Universiteit Antwerpen. In 2011 ging ze aan de slag bij de Vrije Universiteit Brussel waar ze verschillende onderzoeksprojecten en lesopdrachten uitvoerde in het veld van architectuurgeschiedenis en erfgoed. Ze behaalde haar doctoraat in 2018. Daarbij legde ze waardevolle contacten met archieven, bibliotheken en andere erfgoedspelers. Sinds 2021 werkt ze als adviseur archieven en erfgoedbibliotheken bij FARO. Ze is daarnaast ook gastdocent bij de Major Archivistiek (Master Erfgoedstudies) aan de Universiteit Antwerpen en is voorzitter van het Memory of the World Comité Vlaanderen.

Laura Drechsler is docente aan de KU Leuven voor gegevensrecht en onderzoeker voor het Rijksarchief in het kader van een FED-tWIN-project, waarin ze de raakvlakken tussen het EU-gegevensbeschermingsrecht en het EU-gegevensrecht bestudeert vanuit een mensenrechtenperspectief.

Jessica Jacobs is directeur van de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie (VVBAD). Vanuit die rol stimuleert ze samenwerking en kennisdeling binnen de sector en ondersteunt ze de professionele ontwikkeling van informatie- en archiefmedewerkers.

Quincy Oeyen is teamhoofd van de Cluster Documentbeheer binnen Het Facilitair Bedrijf van de Vlaamse overheid. De Cluster Documentbeheer fungeert enerzijds als de centrale archiefdienst van de Vlaamse overheid (voor zowel digitaal als analoog archief) en anderzijds ondersteunt de Cluster Documentbeheer Vlaamse en lokale overheden met oplossingen voor digitaal archief- en informatiebeheer. Voorbeelden van deze dienstverleningen zijn DigiPost, Digitaal Archief Vlaanderen en Ondersteuning bij informatiebeheer.

Ornella Rovetta is historica bij het onderzoeksproject “Resolutie-Metissen” van het Rijksarchief en bestudeert de verbanden tussen justitie, herinnering en geschiedenis in Europa en Centraal-Afrika. Haar werk en podcasts gaan over de geschiedenis van het internationaal recht, kolonisatie en het gebruik van archieven in contexten waar veel vraag is naar geschiedenis, met name in verband met de hedendaagse erfenis van het koloniale verleden.

Pierre-Alain Tallier is doctor in de hedendaagse geschiedenis (ULB Brussel), hoofdonderzoeker en hoofd van de afdeling “Brussel” van het Rijksarchief. Hij is de auteur van verschillende bronnengidsen (parastatale instellingen, Eerste Wereldoorlog, jodendom, koloniale geschiedenis...). Pierre-Alain Tallier is vooral geïnteresseerd in het vrijwaren van het archiefpatrimonium, de toegankelijkheid van archieven in relatie tot burgerschap en maatschappelijke uitdagingen, en de promotie en verdediging van het beroep van archivaris. Hij is van mening dat het tijd is dat archivariissen hun rol van onzichtbare beheerders achter zich laten en

zich gaan profileren als innovators en stoorzenders. Hij geeft ook les in archiefwetenschap aan de Université libre de Bruxelles.

Prof. dr. **Frederik Truyen** (°1961) is gewoon hoogleraar aan de Faculteit Letteren van de KU Leuven. Hij publiceert over digitalisering, fotografisch erfgoed en e-learning. Hij is verantwoordelijk voor CS Digital. Frederik Truyen heeft een ruime ervaring in metadata-ontwikkeling in het cultureel erfgoedveld. Hij is stichtend lid en voormalig voorzitter van Photoconsortium (photoconsortium.net), een internationale ledenorganisatie voor fotoarchieven. Fred Truyen is lid van de Europeana Network Association en is ook lid van DARIAH-VL. Hij doceert in de MA Culturele Studies, MA Europese Studies en MA Digital Humanities over online publiceren en digitaal cultureel erfgoed. Zijn belangrijkste onderzoeksfocus is de digitale transformatie-roadmap voor cultureel erfgoedinstellingen.

Marie Van Eeckenrode is archivaris bij het Algemeen Rijksarchief 2 - depot Joseph Cuvelier en verantwoordelijk voor de overdracht en ontsluiting van de archieven van het voormalige koloniale bestuur. Ze geeft ook les in archiefwetenschap aan de UCLouvain. Haar huidige onderzoek is gericht op het duiden en begeleiden van het maatschappelijk engagement van archivariissen, met name door middel van een kritische reflectie over de praktijken van archiefbemiddeling (inzamelingen na aanslagen, communicatie over gevoelige dossiers, ontsluiting van koloniale archieven, enz.).

Christophe Van Gheluwe is de oprichter van Cumuleo, een initiatief met als motto “Transparantie is de motor van de democratie” dat zich inzet voor transparantie in het openbaar bestuur. De activiteiten van Cumuleo steunen op twee pijlers. De eerste is de publicatie van de mandaten, functies en beroepen van politieke mandatarissen en hoge ambtenaren. De database bevat meer dan 1.360.000 mandaten die in de publieke en private sector worden uitgeoefend door meer dan 33.450 politici en hoge ambtenaren. Het doel is duidelijk: belangenconflicten voorkomen. De tweede pijler betreft administratieve transparantie, met andere woorden het recht op toegang tot documenten die in het bezit zijn van de overheid, zoals gewaarborgd door artikel 32 van de Grondwet. In de praktijk blijft dit recht moeilijk afdwingbaar. Cumuleo besteedt een groot deel van zijn werk aan het effectief maken van deze openbaarheid en het begeleiden van burgers die worden geconfronteerd met weigeringen van toegang. Cumuleo gelooft sterk in transparantie: het is de barometer van de democratie, een bolwerk tegen misstanden en een middel om het vertrouwen tussen burgers en instellingen te herstellen.

Nico Wouters is hoofd van het Studiecentrum Oorlog en Maatschappij (CegeSoma), de vierde operationele directie van het Rijksarchief. Als specialist van de Tweede Wereldoorlog en de herinneringspolitiek, is hij ook gastprofessor aan de Universiteit Gent en co-hoofdredacteur van het Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis.